

Учебникът „Устойчиво развитие и опазване на природните ресурси“ е разработен главно за целите на лекционните курсове: „Екология и устойчиво развитие“ и „Устойчиво развитие“, включени като дисциплини, изучаващи се на български и английски език в Университета за национално и световно стопанство. Съдържанието на част от главите дава основни знания по теми, които разширено и задълбочено се разглеждат в други учебни курсове по икономика на околната среда и природните ресурси, интегрирана екологична оценка, ресурсен мениджмънт и др.

Основното предназначение на учебника е да разшири и обогати знанията, както и да повиши качеството на обучение и подготовеността на студентите по дисциплините „Екология и устойчиво развитие“ и „Устойчиво развитие“ и по други дисциплини, изучаващи се в специалността „Екоикономика“.

Съдържанието включва тринадесет теми, разпределени в три тематични раздела. Изясняват се възникването и същността на концепцията за устойчиво развитие в контекста на опазването на природните ресурси, представят се особеностите на политиките за постигане на целите на устойчиво развитие, както и предизвикателствата и възможностите за изграждане на устойчиво общество и устойчив бизнес.

Първият раздел е насочен към устойчивото развитие и опазването на природните ресурси. Представени са дефинирането и класификацията на природните ресурси, което позволява в следващата глава да се разгледат характеристиките и особеностите на ресурсния мениджмънт, както и видовете конфликти при използването и опазването на природните ресурси. В този раздел е изяснена и ролята на международните организации и институциите за постигане на устойчиво развитие.

Тематичната насоченост на втория раздел обхваща климатичните промени и политиките за постигане на целите на устойчиво развитие при опазване на природните ресурси. Специално внимание е отделено на ефектите от климатичните изменения. Изяснени са корпоративната социална и екологична отговорност и основните методически подходи и методи за екологични оценки, както и процедурите за провеждането им.

Третият раздел е посветен на изграждането на обществото и развитието на икономическите дейности и на бизнес организациите в контекста на устойчивостта. Акцентира се на същността и характеристиките на устойчивото произ-

водство и потребление, на начините за постигане на устойчив бизнес, зелени работни места и на устойчива заетост.

Към всяка тема са разработени въпроси за подготовка, а в края на учебника са включени два примерни теста за проверка на знанията. И въпросите, и тестовете целят да подпомогнат обучаващите се при усвояване на лекционния материал. Тестовете за проверка на знанията съдържат въпроси от затворен и отворен тип, като въпросите от затворен тип имат 3 възможности за отговор, а верният отговор може да бъде само един.

Учебникът може да бъде полезен и за експерти, и за хора, интересуващи се от въпросите за опазването на природните ресурси и от устойчивото развитие на обществото.

Първи раздел

ВЪВЕДЕНИЕ В УСТОЙЧИВОТО РАЗВИТИЕ И ОПАЗВАНЕТО НА ПРИРОДНИТЕ РЕСУРСИ

Първа глава

УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ И ПРИРОДЕН КАПИТАЛ

Темата включва:

- Въведение в устойчивото развитие
- Съществени характеристики и принципи на устойчивото развитие
- Жизнеспособност на икономиката
- Характеристики, функции, ценности и качества на природния капитал
- Световна екологична ситуация

1.1. КОНЦЕПЦИЯ ЗА УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ

Устойчивото развитие има много различни измерения. В широк смисъл – то е опит да се съчетаят нарастващата загриженост за редица екологични проблеми със социално-икономическите измерения. Устойчивото развитие има потенциал да се справи с основните предизвикателства за човечеството.

В исторически план първо възникват конвенционалното и неокласическото икономическо мислене за развитието и растежа, като фокусът не е бил насочен към нуждите на бъдещите поколения за опазване на околната среда (Norwood et al., 2005).

Икономическата теория и икономическите показатели не обясняват как икономиката унищожава природните системи на Земята, защо ледниците се топят, а пасищата се превръщат в пустиня, защо кораловите рифове умират, а риболовът в определени региони е неуспешен. Въпреки това е необходимо в икономически план да се измерят разходите на обществото, свързани с тези процеси, търсейки устойчиво развитие по всички икономически направления.

Терминът устойчивото развитие е популяризиран от Световната комисия по околна среда и развитие в доклад от 1987 г., озаглавен „Нашето общо бъдеще“,

известен още като доклад на Брундтланд. В него развитието се разглежда в икономически, екологичен и социален аспект, като „икономическо развитие, което задоволява потребностите на настоящото поколение, без да застрашава възможностите на бъдещите поколения да задоволят собствените си нужди“ (Световна комисия по околна среда и развитие, 2015).

Целта на Световната комисия е била да се намерят практически начини за преодоляване на проблемите, свързани с околната среда и човечеството чрез три основни цели:

1. Да се формулират реалистични предложения за преодоляване на критичните аспекти на околната среда.
2. Да се предложат нови форми на международно сътрудничество за преодоляване на критичните аспекти на околната среда чрез политики и събития, които да подпомогнат нужните промени.
3. Да се повиши нивото на разбиране и ангажиментите за възможни действия на лица, доброволчески организации, предприятия, институции, правителства и др.

Посланията на концепцията за устойчивото са:

- ✓ Всичко е свързано с всичко останало.
- ✓ Качеството на живот е също толкова важно, колкото и икономическото развитие.
- ✓ Не може да има дългосрочно икономическо развитие без поглед към човешкото развитие и качеството на околната среда.

Основните стълбове на устойчивото развитие са свързани с постигането на екологична поносимост, социална справедливост и икономическа жизнеспособност. Условието за екологична поносимост, а оттам и за устойчиво развитие на обществото, са: 1) ограничаване на емисиите на субстанции в рамките на абсорбиционния капацитет на околната среда; 2) управление на възстановимите ресурси по начин, осигуряващ поддържането на тяхната екологична функция; 3) управление на невъзстановимите ресурси по начин, осигуряващ поддържането на тяхната екологична функция в рамките на възможността да бъдат заменени с възобновими. Социалната устойчивост е способността на социалната система (държавата, семейството или организацията) да постига определено ниво на социално благополучие и хармония. Проблеми като – войни, ендемична бедност, широко разпространена несправедливост и ниска степен на образование – са симптоми на система, която е социално неустойчива. Икономическата стабилност е способността на икономиката да поддържа определено ниво на икономическо производство за неопределено време.